

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ولادت امام باقر علیه الصلاة والسلام را تبریک عرض می کنیم .

عرض کردیم دومین مؤیدی که شیخ انصاری (ره) برای صحت بیع فضولی ذکر کرده اخباری هستند که در باب اتجار به مال یتیم وارد شده اند ، شیخ انصاری تبعاً لصاحب جواهر فرموده حتماً کسی که در مال یتیم تصرف و با آن تجارت کرده فضول بوده زیرا شخص بیگانه ای که ولی و وصی و وکیل و کلاً مأذون نبوده با مال یتیم تجارت کرده و بعد در روایات گفته شده : « الربح للیتیم » و این یعنی اینکه حتماً بیع و شراء فضولاً واقع شده و بعد ولی یتیم اجازه داده که در وراثت گفته : « الربح للیتیم » ، شیخ انصاری اینجور فرض کرده و خیلی زود از این بحث گذشته منتهی باید در اینجا بحث مبسوطی صورت بگیرد تا ببینیم آیا این حرف شیخ انصاری درست است یا نه .

عرض کردیم بحث اتجار به مال یتیم با چند بحث دیگر و با روایات چند باب دیگر ارتباط کرده ، از جهت اینکه در بعضی از روایات از زکات مال

طفل سوال شده با بحث زکات مرتبط است (باب زکات جلد ۶ و سائل ۲۰ جلدی) و از جهت اینکه اتجار و کسب است با بحث مکاسب و کسب مرتبط شده (باب تجارت جلد ۱۲ و سائل جلدی) و از جهت اینکه در بعضی از روایات گفته شده آب و یا جد وصیت کرده که عامل مال یتیم را به تجارت و کسب بیاندازد با بحث وصیت مرتبط شده (باب وصایا جلد ۱۳ و سائل ۲۰ جلدی) .

عرض کردیم روایات مربوط به اتجار مال یتیم چند دسته هستند که باید بین آنها جمع دلالتی شود :

دسته ی اول روایات مطلقاً ضمان هستند که دلالت دارند بر اینکه شخص عامل که با مال یتیم تجارت کرده ضامن است ولی الربح للیتیم .

اولین خبر از دسته اول خبر ۸ از باب ۲ از ابواب من تجب علیه الزکاه و من لاتجب علیه است که در ص ۵۸ از جلد ۶ و سائل ۲۰ جلدی واقع شده است ، خبر این است : « مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ زُرَّارَةَ وَ بُكَيْرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ (ع) قَالَ لَيْسَ عَلَى مَالِ الْيَتِيمِ زَكَاةٌ إِلَّا أَنْ يُتَّجَرَ بِهِ فَإِنْ اتَّجَرَ بِهِ فَفِيهِ الزَّكَاةُ وَالرَّيْحُ لِلْيَتِيمِ وَعَلَى التَّاجِرِ ضَمَانُ الْمَالِ » .

اسناد صدوق به زرارة صحیح است و دلالت خبر (ضمان تاجر والربح للیتیم) روشن است .

خبر دوم از دسته ی اول (مطلقات ضمان) خبر ۲ از همین باب ۲ می باشد ، خبر این است : « وَ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مَرَّارٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ سَعِيدِ السَّمَّانِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) يَقُولُ لَيْسَ فِي مَالِ الْيَتِيمِ زَكَاةٌ إِلَّا أَنْ يُتَّجَرَ بِهِ فَإِنْ أُتَّجَرَ بِهِ فَالرَّيْحُ لِلْيَتِيمِ وَ إِنْ وَضِعَ فَعَلَى الَّذِي يُتَّجَرُ بِهِ » .

خبر سوم از دسته ی اول خبر ۵ از همین باب ۲ می باشد ، خبر این است : « وَ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ قُلْتُ لَهُ الرَّجُلُ يَكُونُ عِنْدَهُ مَالُ الْيَتِيمِ فَيَتَّجَرُ بِهِ أَوْ يَضْمَنُهُ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ فَعَلَيْهِ زَكَاةٌ فَقَالَ لَا لَعَمْرِي لَا أَجْمَعُ » .

این سه خبر (۸ ، ۲ ، ۵) اخباری هستند که دلالت دارند بر اینکه تاجر ضامن است و الربح للیتیم .

دسته ی دوم اخباری هستند که دلالت دارند بر عدم ضمان تاجر إذا كان ناظراً أو كان وصياً أو كان ملياً .

خبر اول از دسته ی دوم خبر ۶ از همین باب ۲ می باشد ، خبر این است : « وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ

بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَحْمَدَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ حَرِيْزٍ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ قَالَ سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الرَّجُلِ يَكُونُ فِي يَدَيْهِ مَالٌ لِأَخٍ لَهُ يَتِيمٌ وَ هُوَ وَصِيُّهُ أَوْ يَصْلُحُ لَهُ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ قَالَ نَعَمْ كَمَا يَعْمَلُ بِمَالٍ غَيْرِهِ وَ الرَّبْحُ بَيْنَهُمَا) چون عامل وصی است (قَالَ قُلْتُ فَهَلْ عَلَيْهِ ضَمَانٌ قَالَ لَا إِذَا كَانَ نَاطِرًا لَهُ » .

أبي الربيع مجهول الحال است ولی دلالت خبر روشن است .

خبر دوم از دسته ی دوم خبر ۱ از باب ۹۲ از ابواب احكام وصايا می باشد که در ص ۴۷۸ از جلد ۱۳ و سائل ۲۰ جلدی واقع شده است ، خبر این است : « مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ يُونُسَ عَنْ مُثَنَّى بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ رَجُلٍ أَوْصَى إِلَى رَجُلٍ بَوْلَدِهِ وَ بِمَالٍ لَهُمْ وَ أَذِنَ لَهُ عِنْدَ الْوَصِيَّةِ أَنْ يَعْمَلَ بِالْمَالِ وَ أَنْ يَكُونَ الرَّيْحُ بَيْنَهُ وَ بَيْنَهُمْ فَقَالَ لَا بَأْسَ بِهِ مِنْ أَجْلِ أَنْ أَبَاهُمْ قَدْ أَذِنَ لَهُ فِي ذَلِكَ وَ هُوَ حَى » .

خبر سوم از دسته ی دوم خبر ۲ از همین باب ۹۲ می باشد ، خبر این است : « وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ خَالِدِ الطَّوِيلِ قَالَ دَعَانِي أَبِي حَبِيبٍ حَضَرْتُهُ

الْوَفَاءُ فَقَالَ يَا بُنَيَّ اقْبِضْ مَالَ إِخْوَتِكَ الصَّغَارِ وَ
اعْمَلْ بِهِ وَ خُذْ نِصْفَ الرَّبْحِ وَ اعْطِهِمُ النِّصْفَ وَ
لَيْسَ عَلَيْكَ ضَمَانٌ فَقَدَّمْتَنِي أُمُّ وَ لَدِ أَبِي بَعْدَ وَفَاءِ
أَبِي إِلَى ابْنِ أَبِي .

دسته ی سوم اخباری هستند که دلالت دارند بر اینکه اگر کسی که می خواهد با مال یتیم تجارت کند مملی و ثروتمند است ضامن نیست ولی اگر فقیر است ضامن می باشد (علتش هم این است که اگر مملی و ثروتمند باشد در صورت تلف مال یتیم حاکم شرع به او مراجعه می کند و مال صغیر را از او می گیرد ولی اگر تاجر خودش فقیر باشد اصلاً نباید دخالت کند زیرا مال یتیم از بین می رود ، در واقع شارع مقدس برای حفظ مال یتیم بین تاجر مملی و غیر مملی تفصیل قائل شده) .

خبر اول از دسته سوم ، خبر ۱ از باب ۷۵ از ابواب مایکتسب به می باشد که در ص ۱۹۰ از جلد ۱۲ و سائل ۲۰ جلدی واقع شده است ، خبر این است : « مُحَمَّدٌ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ أَسْبَاطِ بْنِ سَالِمٍ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) كَانَ لِي أَخٌ هَلَكَ فَأَوْصَى إِلَيَّ أَخٌ أَكْبَرَ مِنِّي وَ أَدْخَلَنِي مَعَهُ فِي الْوَصِيَّةِ وَ تَرَكَ ابْنًا لَهُ صَغِيرًا وَ لَهُ مَالٌ أَ فَيَضْرِبُ بِهِ أَخِي فَمَا كَانَ مِنْ فَضْلِ سَلَمَهُ لِلْيَتِيمِ وَ ضَمِنَ لَهُ مَالَهُ فَقَالَ إِنْ كَانَ لِأَخِيكَ مَالٌ يُحِيطُ

بِمَالِ الْيَتِيمِ إِنْ تَلَفَ فَلَا بَأْسَ بِهِ وَ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ مَالٌ فَلَا يَعْزِزُ لِمَالِ الْيَتِيمِ .

خوب و اما صاحب شرایع نیز همین مطالب را ذکر کرده که دیروز کلام ایشان را خواندیم ایشان فرمودند : « فتجب الزكاة على البالغ العاقل الحر المالك المتمكن من التصرف . فالبلوغ يعتبر في الذهب و الفضة إجماعاً نعم إذا اتجر له من إليه النظر استحب له إخراج الزكاة من مال الطفل و إن ضمنه و اتجر لنفسه و كان ملياً (کسی که مال دارد) كان الربح له و يستحب له الزكاة أما لو لم يكن ملياً أو لم يكن ولياً كان ضامناً و لليتيم الربح و لا زكاة هاهنا .

بقیه بحث بماند برای فردا إن شاء الله تعالی ...

والحمد لله رب العالمين و صلى الله على

محمد و آله الطاهرين